

ПРЕХОД

Мартина Караиванова

Резюме: В текста, съпътстващ визуалните произведения, са изследвани персонални пластични проблеми от живописната практика на автора, както и художествената им аргументация в едно преднамерено „обезцветено“ живописно пространство. Акцентирано е върху промяна на стереотипната същност на спектралната картина в посока, съвсем противоположна на класическия ѝ характер. Изследван е процесът на превръщане на „цветното“ картинно пространство в дълбоко лична, деспектрализирана територия със силно редуцирана цветност. За материализирането на произведенията са използвани преимуществено черният цвят и квадратният формат за постигане един абстрактно ирационален, личен визуален манифест.

Ключови думи: живопис, картина, спектрален цвят, ахроматичност, монохромност, композиция, квадратен формат

TRANSITION

Martina Karaivanova

Abstract: The text accompanying the visual works explores personal artistic problems from the personal painting practice, as well as their artistic argumentation in a deliberately "discolored" painting space. The study emphasizes on changing of the stereotypical nature of the spectral picture in a way quite opposite to its classical character. The process of transforming the "color" picture space into a deeply personal, despectralized territory with deep reduced color is studied. For the materialization of the works, mainly the black color and the square format were used to achieve an abstractly irrational and personal visual manifesto.

Keywords: painting, picture, spectral color, achromaticity, monochrome, composition, square format

„Върви там, където няма път и остави следа“
Ралф Уолдо Емерсън

Живописца, този естетико – културен феномен, едва ли може да бъде точно дефинирана някога. Дълбочината и сложната ѝ онтология я прави неподвластна на всякакъв вид систематизиране или категоризация. Същевременно *живописца* е една от най-семантичните емблеми на думата *култура*, съответно на думата *цивилизация* по простата причина, че и трите винаги са се отъждествявали с проявленията на менталното в осезаем пластико атрибутивен модел. При все това от средата на миналия век живописца все по-често се дистанцира (дори отдръпва) от осезаемото, от нормативната си роля на цветен „регулатор“ на регламентираната картина и се позиционира като експлицитен неин антипод. Това се забелязва и в съвременните ѝ алтернативни форми на иновационна креативност (т.н. неконвенционални форми), и в посока на аргументирано лишаване от най-силното си „оръжие“ – спектралния цвят. Днешният интерпретативен живописен модел е предопределен до голяма степен от общите плуралистични тенденции в края на ХХ-и век, от социалния нестабилност на ХХІ в., както и от новите обществени очаквания. Но в още по-голям аспект той е обусловен от съвсем личния, почти неустов стремеж на всеки автор-индивидуалист към бягство от стереотипа и конвенцията в посока, понякога съвсем обратна на класическата същност на живописца. В това число – и от вътрешно присъщия ѝ спектрален характер.

Настоящият текст се опира и интерпретира серия от тринадесет картини, обединени от обща концепция. Цветният строй в тях е максимално редуциран, а съзнателно избраният квадратен формат, дава възможност за различни модулни варианти.

Темата ми е инспирирана от конотацията при разчитане на думата *преброд*, поставена в контекста на живописните ми търсения от последните дванадесет години: своеобразно бягство от полихромната (букв. многоцветна) живопис в насока на един по-ирационален, но по-синтезиран колорит.

При мен „бягството“ е сведено до тайнствено „вътрешно“ движение, импулсивни вибрации на Тишината, невъзможно околосветско пътешествие около планетата Безкрайност. Опитът ми да определя това движение доведе до една метафора – *преброд*. Преходът, разчетен

като преминаване от една фаза в друга; преход от типизираните психологични ефекти на цвета към максимално пестелива палитра, разкриваща едновременно и блясъка на слънчевия лъч, и диханието на хтоничния мрак. Преход от атавистичната Архиматерия към светлинните бликове на идващия ген. Преход (символчно преминаване) от началото (не случайно създавам преднамерена алюзия с Битие) към края (Изход).

Създанието аз асоциирам с извечното Начало, навяващо усещане за титанична хаотична сила и зрехот; представа за ревящ вечен двигател със страховити децибелни. *Изходът* е аналог на прагматичното спасение, на комфортно разполагане в зоната на комерсиално-забавното, консуматорското, защо не и високотехнологичното. И ако това наистина е изход, предпочитам да остана в постоянен процес на преход; на преминаване от кодифицирания, устойчив комфорт към зона на чиста утопия, на много крехък баланс и имагинерно вътрешно равновесие... Исках при визуализиране на прехода неуловимите, флуидни движения на материята да се трансформират в сетивна, и в същото време недосегаема „метаматерия“. Но не в някаква есхатологична субстанция, а като проекция на дълбоко философска, мистична живопис, в която безмълвието е протагонист и основен спътник на зрителя в условната художествена разходка. Това безмълвие, тази тишина за мен в никакъв случай не е отчуждена. Напротив: припознавам я като нещо топло, кадифено, уютно; като естествено лоно за цялата уязвима менталност на твореца, за крехката му екзистенциална съпротива.

Визирайки всичко това, искам да очертая основния проблем, който разглеждам в този проект: Занимава ме неуловимата вътрешна необходимост на „лутащия се“ от приютяването в Безкрая, нуждата му да се освободи по пътя си от ненужните предмети, събития, обстоятелства, орнаментална аксесоарност, наративи... За мен темата и пластичният ѝ еквивалент са дълбоко лично преживяване, тайнствена (респ. любопитна) и завладяваща „нощна разходка“. Картините ми са своеобразни прозорци със спуснати завеси, през които се прокрадват частици светлина (тя само загатва за недоизказаната образност в изобразителното пространство). А може би е обратно – това е моя поглед от нощния прозорец, вперен в мрака в очакване на нещо любимо, топло.

Материалният изразител (визуален носител) на изследвания проблем за преход в „непреходното“ е черният цвят в целия му безкраен диапазон. Ползването на ограничена откъм спектралност, но дълга като нюансираност палитра не е обусловено само от синергичното

„асистиране“ на темата. Това е и разгръщане на личен психологичен тест, в който творческата визия започва да обслужва персонални истории, изцяло (или почти напълно), отхвърлящи хегемонната цветна среда на околния свят.

По понятни причини психологичните аспекти на цветовете са разглеждани от много автори спрямо социокултурните, естетическите или семиотичните им изменения. В болшинството си те приемат цветоусещането като релевантно на събитийност, на подсъзнателна социална и психологична норма. Моето много скромно допълнение е, че освен като цвятова перцепция живописца може да се изяви и като атрибутивен нехроматичен знак за мистерия, аналог на метафизичното, на изначалното сътворение на формата.

Освен мотивираното ползване на черния цвят и „обезцветената“ палитра, в реализацията на проекта „Преход“ се позовавам на още две важни отправни точки – *формат* и *композиция*.

Форматът, който ползвам, е квадратен. Квадратът е устойчив външен балансър на вътрешните движения в самото изображение. Статиката на символичния ограничител на нестабилните орбити на кръговете в картините е достатъчно показателна за опита ми за установяване на регламент и хармония в тях. Солидната основа и предвидения момент на квадратната основа са абсолютен аналог на предизвикан ред и стремеж да се наложи в изкуството нещо, което може би липсва в природата. Не случайно в представите на древните Земята е с плоска (устойчива) форма.

Като водеща *композиционна схема*, олицетворяваща идеята ми за контрол над динамиката ползвам изключително дуета на двата привидни антипода – кръга и квадрата. Тяхната взаимовръзка и диалогичност ми позволяват да внуша една знакова асоциация за „регулирано“ вечно движение, кръговрат („Кръговрат“ е името на една от картините). Подобен визуален „дескриптивен“ модел напомня донякъде на холистичен космичен обект с мощен вътрешен пластицизъм.

За да подчертая основните, използвани от мен, композиционни елементи (кръгове, линии, квадрати, цветни акценти с неопределена форма), често натовазвам с тях по-активната дясна част на изображението. В този контекст, по-значимо присъствие на тези обекти има в долната част на изображението, което е малко по-информативно от горното. Тук, обаче, искам да подчертая, че в процеса на създаване на съответната работа, никога не спекулирам съзнателно със заучена композиционна артикулация. Картините ми са по-скоро плод на дълбоко изживян, почти спиритуален емоционален импулс.

В заключение мога да отбележа, че между „цветната“ и „безцветната“ картина няма, а и не може да има Желязна завеса или Китайска стена. И това е съвсем естествено – съвременното пластично изкуство е своеобразен палимпсест, а живописата е еднакво отворена за отминало, сегашно и идващо. Подобно на нея и всеки автор може да трансформира „лексиката“ си от осезаемо колоритна до съвсем преднамерен отказ от „удобни“ цветни конфигурации. Това е още една форма от развитието на творческия му път, в който промяната е търсена и като пространствено пластична структура, и като модел за уникално случване. Въпреки това не бих искала платната ми да се приемат еднозначно като самоцелно, фанатизирано разрушаване на стереотипи или като изолиран тотален информализъм. Или пък от тематиката и цветната им постановка да лъха единствено отчуждение и песимизъм... Светлинните зарева в тях са именно заявка за „освещаване“ на прехода, на пътя. Макар и илюзорно, близки до идеите на изолационизма, композициите ми всъщност са осъзната необходимост от диалог, дори единение с класическата живопис; усилие за „прекращване“ на тъмния праг в името на търсене на светлината. Те са моят искрен пътеник, нужда от разширено духовно присъствие, една непосредствено „кадрирана“ метафизика.

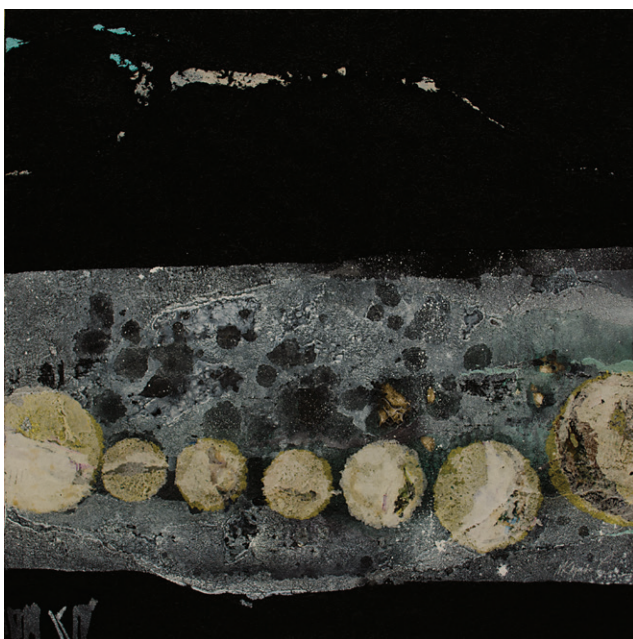
„Кръговрат“ 200 x 200 см., см. т., платно

„Щастливо многоточие“ 100 x 100 см., см. т., платно

„Трапеза под звездите“ 200 x 200 см., см. т., платно

„Потънали вселени“ 60 x 60 см., см. т., платно

„През прозореца“ 150 x 150 см., см. т., платно

„Нервно време(заг прозореца)“ 200 x 200 см., см. т., платно

„Метаморфози на преминаването“ 200 x 200 см., см. т., платно

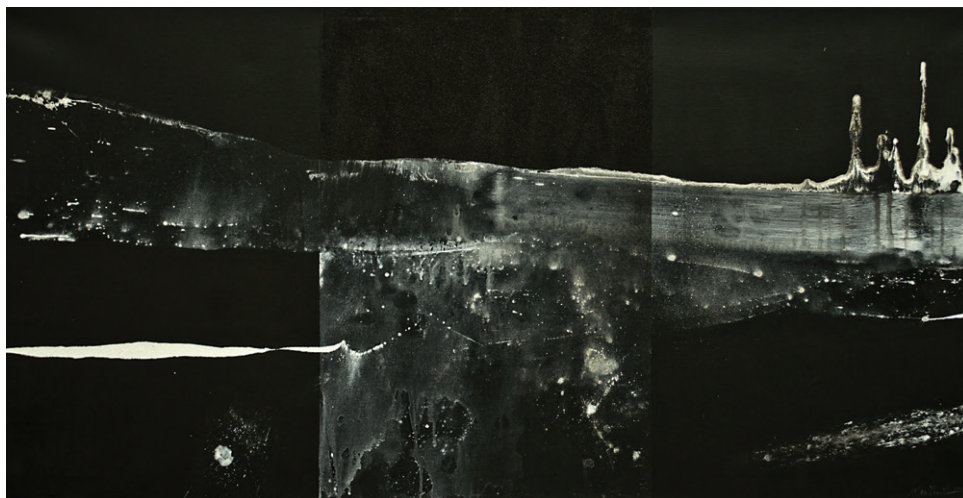
„Enter love“ 200 x 200 см., см. т., платно

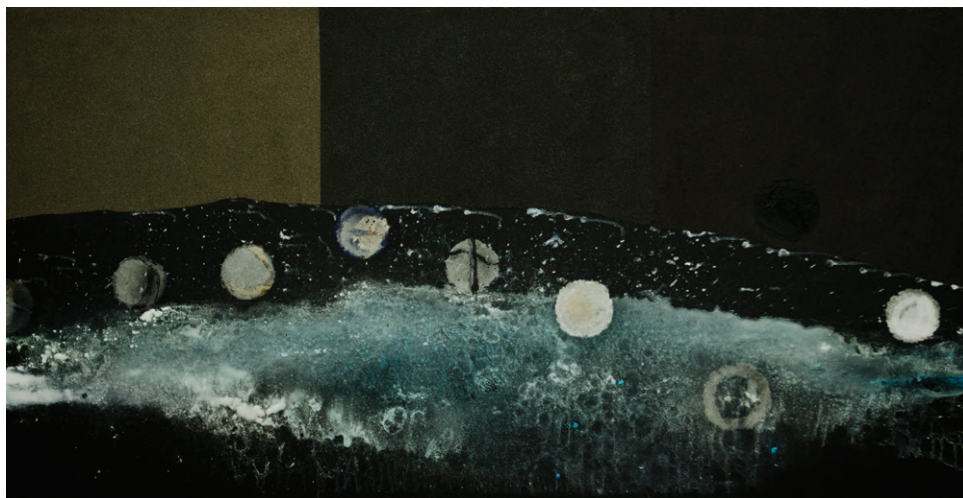
„Вятърна мелница“ 60 x 60 см., см. т., платно

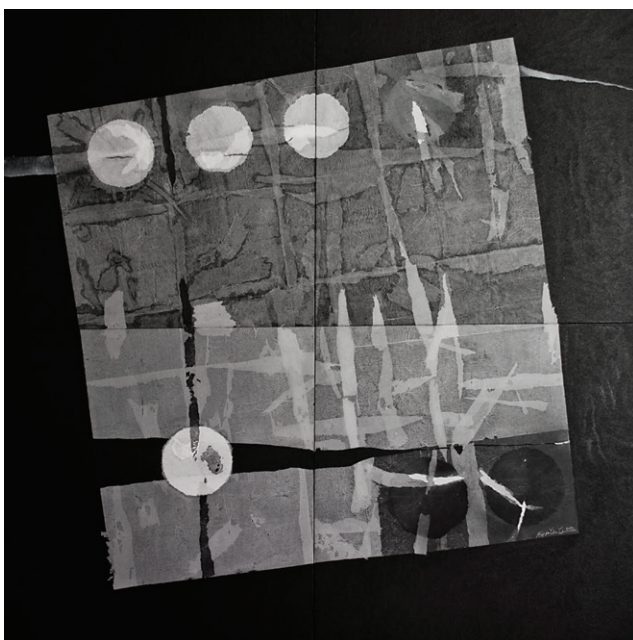
„Малкият принц“ 200 x 200 см., см. т., платно

„Неравновесие“ 150 x 75 см., см. т., платно

„Кръгова цикличност“ 150 x 75 см., см. т., платно

„Невъзможна пунктуация“ 200 x 200 см., см. т., платно

Данни за автора:

Доц. д-р Мартина Маринова Караиванова, Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“, Факултет по изобразително изкуство, Катедра Живопис;
Основни интереси: живопис, теория на изкуството, съвременно изкуство;
E-mail: martina.karavanova@gmail.com